

Den nye folkeskolelov og historieundervisningen

Kommentar af *Verner Bruhn*

Den 1. august 1976 trådte en ny folkeskolelov (lov nr. 313 af 26.6. 1975) i kraft i den danske skole, en lov hvis vilkår for historieundervisningen er af en sådan karakter, at man alvorligt kan frygte for at historien er på vej til at forsvinde fra folkeskolen.

Bestemmelserne for undervisningen findes i loven og de tilhørende cirkulærer og bekendtgørelser¹ og kan kort anføres således:

Formålet for *historie* og det nye fag *samtidsorientering* lyder:

Fagmål i historie

Formålet med undervisningen er, at eleverne erhverver viden om tidligere tiders levevilkår, tankesæt og samfundsforhold, og at de får en oplevelse af sammenhængen mellem fortid og nutid og af de forandringer, der har fundet sted i menneskenes udfoldelsesmuligheder.

Stk. 2. Det skal tilstræbes, at eleverne bliver fortrolige med den tradition, det danske samfunds- og kulturliv bygger på som forudsætning både for forandring og for videreførelse.

1.-2. klasse	ingen undervisning i historie,
3. klasse	
4. klasse	(2) 3 ugentlige timer i alt til historie, geografi, og biologi,
5. klasse	
6. klasse	
7. klasse	2 timer ugentlig til historie,
8. klasse	2 timer ugentlig til historie,
9. klasse	ingen obligatorisk undervisning i historie, historie er valgfag sammen med 16 andre fag, f.eks. maskinskrivning, filmkundskab, geografi, biologi, musik, sløjd, motorlære o.fl.a.
10. klasse	

For disse valgfag er timetallet 2 timer pr. uge for 1 år ad gangen.

I 8.-10. skoleår, hvor historie (sammen med geografi og biologi) hidtil har været obligatoriske fag (realafdelingen) eller emner (i hovedskolens orientering), er disse fag afskaffet til fordel for det nye

Stk. 3. Undervisningen skal medvirke til, at eleverne opøves i at lytte til og læse sammenhængende historiske skildringer og vurdere dem som forklaring på fænomener, de ikke umiddelbart kender fra deres egen erfaringskreds.

Fagmål i samtidsorientering

Formålet med undervisningen er, at eleverne opnår indblik i nogle væsentlige lokale, nationale og globale samtidsproblemer.

Stk. 2. Det skal tilstræbes, at eleverne tilegner sig nogen færdighed i at vurdere politiske, økonomiske og ideologiske udsagn.

Stk. 3. Undervisningen skal medvirke til, at eleverne udvikler interesse for politiske forhold, så de søger at klargøre sig de historiske forudsætninger og det værdigrundlag, der ligger bag egne og andres udsagn og handlinger.

Stk. 4. Undervisningen skal tillige medvirke til, at eleverne får kendskab til nogle af de faktorer, der danner baggrund for det nutidige samfunds konflikter, til hvordan de søges løst, og til hvorledes det enkelte menneske alene eller i samarbejde med andre kan få indflydelse på beslutninger i samfundet.

Selve undervisningen er organiseret således:

samtidsorientering, der er tillagt 3 ugentlige timer.

For 3.-5. skoleår hedder det i lovens § 4, stk. 3, at undervisningen i historie, geografi og biologi »kan tilrettelægges som

1. De vigtigste er Cirkulære om gennemførelse af lov om folkeskolen, cirk.nr. 143 af 22. aug. 1975. Bekendtgørelse om formålet med undervisningen i folkeskolens fag. bek. nr. 518 af 24. sept. 1975 (historie § 8, samtidsorientering § 11).

Verner Bruhn, f. 1928, lærereksamen 1952, cand. phil. 1973, seminarielektor, Esbjerg seminarium.

ikke-fagdelt undervisning« – dvs. at de tre fag samlæses; afgørelse herom træffes af de kommunale myndigheder.

M.h.t. valgfagene i 8.–10. klassetrin har eleverne ikke krav på at få deres valgønsker opfyldt; om de får det vil afhænge af tilslutningen til faget på den enkelte skole, af antallet af lærertimer o.a. – Der foreligger ikke endnu nogen samlet opgørelse for hele landet over resultatet af det første års valgfag; i Ribe amt har ca. 10 % af eleverne valgt historie, i en by som Esbjerg er der oprettet valgfag i historie ved ca. hveranden skole.²

Der er sammenlagt sket en alvorlig reduktion af fagets timetal i forhold til tidligere. I 3.–5. skoleår vil der »normalt« være 3 timer til rådighed for de tre orienteringsfag, men der kan måske kun være 2 timer i alt; usikkerheden skyldes at lærertimeforbruget beregnes anderledes i den nye lov, og denne beregning kan spille ind i fagernes timetal.³ Men enten fagene samlæses – og det bliver sikkert det almindeligste – eller ikke, så er der maksimalt 1 ugentlig time til historieundervisning, i værste tilfælde mindre.

I 6.–7. skoleår har faget uændret 2 ugentlige timer, og det er på disse klassetrin at den egentlige – og eneste reelle – undervisning kommer til at foregå. Et blik på formålsformuleringen ovenfor vil godtgøre den håbløse situation en lærer i folkeskolen er i, når han på to år med så få timer skal realisere de nævnte mål.

Der er ikke angivet bestemte emner eller perioder i formålet, som kan være vejledende for indholdet. Selve udformningen af læseplanen er overladt til de enkelte kommuner, der i disse måneder er i færd med at gøre læseplaner færdige. Direktoratet for folkeskolen har i august 1976 ud-

sendt en »vejledende læseplan«, men i hvor høj grad denne vil danne norm er umuligt at sige.⁴ En ting står imidlertid fast: den større frihed til lokalt at udforme skolens indhold vil betyde, at der vil blive arbejdet med vidt forskellige emner i de forskellige kommuner landet over.

Faget samtidsorientering må ikke forveksles med historie, selv om mange, ikke mindst politikere, har hævdet, at historie sandelig ikke er afskaffet i 8.–10. skoleår, faget er blot omlagt til samtidsorientering. Imidlertid viser fagmålet (se ovenfor), at fagets formål er et ganske andet, og at historiske emner kun indgår for så vidt de er nødvendige for at forstå de aktuelle samtidsproblemer, der er fagets indhold.

Timetallet i samtidsorientering – 3 – er i øvrigt halveret i forhold til timetallet for orienteringsfagene i den tidligere skolelov.

Den alvorlige svækkelse af faget vil få virkninger også ud over folkeskolens rammer. I gymnasieskolen skal man overtage elever hvis faglige grundlag i verdens- og danmarkshistorie vil være meget spinkelt, og det vil næppe være muligt at videreføre den nuværende undervisning i hf og gymnasium. I gymnasie- og hf-lærernes blad *Noter* nr. 49 og i Gymnasieskolen er problemet allerede taget op til drøftelse.⁵ For den del af de unge der ikke fortsætter i en boglig uddannelse, og det er dog de fleste – ca. $\frac{2}{3}$ – vil folkeskolens undervisning være den eneste – mangelfuld, tilfældig og uden sammenhæng som den må blive under de utilstrækkelige vilkår folkeskolelærerne får at arbejde under.

Det kan synes ejendommeligt at netop den danske folkeskole med sin grundtvigsk-folkelige tradition er kommet i denne situation; mere ejendommeligt er det at faget historie er blevet fordrevet så

2. Landsgennemsnittet har senere vist sig at ligge på 8,5 %.

3. Vejledning af 16. september 1975 om udarbejdelse af timefordelingsplaner i folkeskolen.

4. Vejledende læseplan for faget historie, august 1976; et udvalg under undervisningsministeriet arbejder for tiden på undervisningsvejledning for faget, som forventes udsendt i foråret 1977. Dansk Historielærerforening udsendte i marts 1976 et særnummer af tidsskriftet *Historie og Samtidsorientering* til alle skolekommissioner med foreningens idéoplæg til udarbejdelse af lokale læseplaner i historie og samtidsorientering.

5. Der henvises generelt til bladet *Gymnasieskolen* og specielt til *Noter* nr. 49, august 1976, udg. af Foreningen af gymnasie- og hf-lærere i *Historie*.

stiltfærdigt som sket er. Fra Dansk Historielærerforenings side har der kun været spage indsigelser,⁶ og fra forældre kredse er modstanden først kommet bagefter og for sent. Og tankevækkende er det at skolen gøres historieløs i en tid, hvor den historiske interesse er i åbenbar vækst uden for skolen – og viser sig bl.a. i interesse for historisk litteratur, i tilslutning til lokalhistoriske foreninger og på anden vis. Lad være at den faglige kvalitet kan være diskutabel, men den historiske interesse kan ikke underkendes.

De historiske institutioner (museer og arkiver f.eks.) og foreninger vil i høj grad komme til at formidle historien som en del af vor kulturarv, efter at skolen har lagt den opgave til side. Det er en hård belastning men nødvendig at tage op, for de institutioner og foreninger der gennem for-

skning og formidling har historien som emne, kan ikke være tjent med, at det historiske grundlag i folket ganske stille forsvinder; så skrider grunden også under dem selv, de kan ikke eksistere i et historieløst samfund.

Derfor bør DHFs medlemsgrupper interessere sig anderledes aktivt end før for historieundervisningens placering i vort undervisningsmønster. Det er lykkeligt at museerne gennem den sidste halve snes år har udviklet en museumspædagogisk aktivitet, der nu bliver større behov for end nogensinde, og det er lovende at DHF har besluttet sig til at gøre en særlig indsats for at fremme lokalhistorisk arbejde i undervisningen (jvf. Fortid og Nutid XXVI, 3, s. 471). Når mulighederne er så små som tilfældet er, er det vigtigt at de udnyttes til det yderste.

I *Historie og Samtidsorientering*, 14. årg. 1975, nr. 5 s. 99–301 bringes foreningens kommentar til formålsformuleringerne. I samme nummer s. 303–307 ytres tvivl om den nye undervisning i artiklen *Historieundervisningens krise*. Debatten fortsættes i de følgende numre. Februar 1977 udsendtes et særnummer om de nye læseplaner.